Ч. 246 Четвер 30 жовтня (11 падолиста) 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостствах на провинциї

на цілий рік зр.	2·40
на пів року „	1·20
на чверть року „	—·60
місячно . . „	—·20

Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр.	5·40
на пів року „	2·70
на чверть року „	1·35
місячно . . „	—·45

Поодиноке число 3 кр.

„При столику з пером в руці“.

(Дальше.)

Возьмім друге питане, також немаловажне для успішного розвою народного: До чого стремимо і які наші ідеали?

Всяке людске змагане, всяка робота мусить мати якусь ціль. Чоловік мусить мати в своїм житю якийсь ідеал, до котрого би стремів, котрий хотів би осягнути. Без цїли, без ідеалу чоловік не може жити, бо тогди рівнав би ся хиба німій зьвірині, у котрої одинока ціль удержати житє. Так само і цїла суспільність і цїлий нарід мусять мати якусь ціль, до котрої би стреміли, мусять мати якісь ідеали, котрі би їх одушевляли і котрі би они хотїли осягнути.

А як серед нашої суспільности? Соромно і прикро казати, що навіть від деяких з поміж наших проводирів приходить ся нераз чути такі слова: Ми не маємо ніякого ідеалу! — От тут на сїй точцї розходять ся у нас думки найбільше а то доводить опісля до незгоди. Одні ставлять собі за ідеал якусь велику славяньску державу, котра би називала ся Росия; їм імпонує велич і брутальна сила. Другі одушевляють ся якимись мрачними всесьвітними ідеями та новим, небувалим ще доси ладом суспільним. Одні вітхають і тужать за давними княжими часами, другі роблять то само за козацкою свободою, за житем на Запорожу і чайками на Днїпрі; ще инші тихцем і несьміливо згадують щось про якусь независиму Русь-Украіну, але й самі лякають ся тої гадки, як би якогось опира. Ще несьміливійші кажуть, що не можна ширше дивити ся, як від Карпатів по Збруч, не вільно навіть заглядати на Буковину. Ба, суть і такі, котрі махнули на все рукою, бо кажуть, що нї тут нї там не вдіяти нам нїчого та лїпше жити осібняком і бути тим, чого час і обставини зажадають. Наконець суть і такі, котрі кажуть, що ми хиба нарід будучности, котрого ще жде якась важна задача в громадї народів европейских.

Як же тут знайти ся в тім хаосї гадок і поглядів, як тут дошукати ся якоїсь цїли, якихсь ідеалів? Зведїть тих людий разом і кажіть їм згідно поступати! По довгих дебатах, суперечках і сварках згодять ся хиба всї на то, що треба укладати якусь проґраму і зачинати від 1848 р. Але остаточно проґрама хоч і з як великим трудом уложена не вдоволить нїкого, бо кождому здає ся, що повинна би бути инша ціль, инші ідеали, на лад тих, які у него, хоч він сам їх анї ясно не видить, анї не відчуває. Проґрама остає ся мертвою буквою на папери і лиш тим відживає, що хтось инодї на ню покличе ся. Се поясняє нам длячого у нас ті самі що ухвалили якусь проґраму не держать ся єї, ба ще й впрост противно дїлають, при першій лїпшій нагоді єї нарушують і кажуть, що она їх не обовязує. А час не стоїть і обставини серед яких живемо роблять своє. Чужа культура і цивілїзация несесь широкою струєю і котить ся високими филями, котрі готові нас залляти, скоро не зможемо їй поставити опір своєю власною культурою і цивілїзациєю або не зуміємо бодай удержати ся верх филь чужої. Ті филї чужої культури і цивілїзациї упоминають нас і показують нам найлїпше де наша ціль і в чім можуть і повинні бути наші ідеали, на котрі можемо всї згодитити ся з виїмкою тих одних, що вибрали собі за ціль та ідеал чужу культуру і цивілїзацию, а тим самим стались зовсїм рішучими нашими против иками, ба просто ворогами, котрі дїлають на нашу загладу. Ширенє своєї власної культури і цивілїзациї повинно бути нашою цїлию, нашим ідеалом а тогди би певно зменшила ся незгода і ми станули би в рядї тих народів, з котрими у загально европейских справах числити ся потреба.

(Дальше буде).

Вісти полїтичні.

На завтрішнім засїданю Палати послів має ся відбути вибір нового президента Палати. Хто стане ним, того ще не знати, бо парляментарна комисия не згодила ся ще на особу кандидата. Кажуть лиш, що буде вибраний пос. о. Ебенгох і він конферував вчера довший час з президентом мінїстрів ґр. Баденїм. Кажуть також, що на случай вибору Ебенгоха пос. Д. Абрагамович має зрезиґнувати зі становища віцепрезидента.

Комисия парляментарна радила над зміною реґуляміну Палати в тім напрямі, щоби послів, котрі роблять галабурду в Палатї, можна виключити на якийсь час з засїдань. Відтак ухвалила комисия жаданя полудневих Славян, котрі мають бути предложені президентови мінїстрів з просьбою о скоре їх залагодженє.

В комисиї буджетовій вела ся вчера дебата над проєктом провізориї угодової. Пос. Бернрайтер виступав против залагодженя сеї справи дорогою розпоряджєня, наколиби парламент провізориї угодової не ухвалив. Мінїстер др.

3)

За грошем.

(Новеля А. В. — З польского).

(Дальше).

Отже такий єсть в церкві стрик нашого Франка. Очевидно що маючи тілько обовязків поза домом, бо всї похорони, вінчаня і процесиї не можуть обійти ся без него, здав цїле господарство на жінку. Він лише пильнує пчіл в огородї, з котрими так добре знає ся, що цїлком не боронять єму майструвати по улиях і він ходить без нїякого ситка, без кадженя і збирає їх як неживі до сита, коли вироять ся. Честний, тверезий і шанований цїлим місточком, пан Лаврентий жалує лише, що не має дїтий.

— Га, видко така Божа воля — говорить до жінки — і треба взяти Франка за свого.

— Або мати дасть тобі его?

— Чому не має дати? У них там все біда, а я собі зробив жертву, що виведемо его на сьвященика... Хто знає, що Бог дасть, але що би то було, щоби він так став нашим сьвящеником, га? Народи вклякайте!... Підкова сьвящеником і деканом! Бачиш мати, я не так стояв би в містї і не так говорив би з ним як тепер з нашим. Ті з Бодехова гадають, що як собі уліпили вежу і побили бляхою такою, з котрої роблять ся півкватирки, то показали велику штуку! Ми з Франком поставимо ще висшу з годинником — чуєш мати?... Вклякайте народи, яка то буде вежа! Покриємо єї мідию, а мідь то вже на віки!

Пан Лаврентий запалений обожатель своєї церкви і своєї парохії не міг стерпіти тої Бодехівскої вежі і все непокоїв декана тим, чи то може бути, аби їх церков мала лиш деревляну дзвінницю.

— Не маємо, брате, гроший, такі річи коштують тисячі — відповідав єму отець декан.

Але Підкова був пересьвідчений, що коли би лише хотів, то всьо зробилось би.

Брат економ мешкав о кільканайцять миль недалеко Ченстохови, отже бачили ся рідко, а жінки їх до минувшого року цїлком не знали ся. Аж в осени панї Лаврентиєва вертаючи з відпусту, наложила умисне кілька миль дороги, щоби пізнати брата і коли вернула, була одушевлена принятєм і сердечностию обоїх. Панї економова, мимо того що єсть особою едукованою з книжок, що ходить в паньских сукнях з парасолькою і в капелюсї, не повстидала ся простої міщанки в хустцї на голові і юбцї, але задержала єї цїлий тиждень у себе, кормила, поіла і надскакувала, якби якій ґрафини. На ліжко положили їй дві перини і три подушки, а як виїздила, то обоє відпровадили єї майже дві милї і так заосмотрили ріжними присмаками на дорогу, що привезла ще половину того до дому і показувала всїм сусїдкам, а навіть занесла кусник пляцка з сиром панї нотаревій в дарунку.

Отже можна собі уявити, що там діяло ся в домі Лаврентия, коли одного вечера заїхав великий віз запряжений трема кіньми перед школу, а з него висїла панї економова з Франком. Лаврентиєва трохи не скрутила ся з такими гістьми не знаючи, де їх посадити, що їм дати їсти, як їх приймати. Бігала як куля, зносила, варила і признаю, що не хотів би я тодї бути за нїякі гроші в шкірі Марисї, служницї панї Лаврентиєвої, анї в шкірі самого пана Лаврентия, котрих розсилала по цїлім містї. А біжи-но скоро, а звивай ся, а принеси, а позич, поспратай, замети і т. д. Мало господинь, хочби они були й якого стану, щоби не мали тої гордости чи охоти, аби перед гостем показати ся як найлїпше; отже легко погадати, що виробляла Лаврентиєва з братовою, як примушувала єї до їдженя, як не позволила їй рушити ся, а сама услугувала, як примусила єї мимо липневої спеки спати на двох перинах, а третою ще прикрити ся.

Панї братова, бо так єї називано, чи може справдї такою була, чи лиш удавала, але хвалила всьо, за всьо сердечно дякувала, позваляла з собою робити всьо, що лиш господиня хотїла і кілька разів на годину цїлувала ся з нею в рамя.

Що-до самого пана брата, то той приймаючи у себе таку важну особу, якою була рідна сестра отця декана з Венхадла, виріс в

Білиньский сказав, що правительство дуже того бажає, щоби провізорична угода була в парляменті ухвалена. Пос. Менґер запротестував против нарад над сею справою в комисиї доказуючи, що засіданє, на котрім відбуло ся перше читанє провізориї угодової було незаконне.

Німецкі обструкционісти дуже пригноблені тим, що правительство німецке заказало демонстрацию, яка мала відбути ся дня 12 с. м. в Берлині против австрийского правительства, і загрозило видаленем демонстрантів.

З Парижа доносять, що Карлісти закуповують масами зброю і мунїцию та мули, за котрі дуже дорого платять, і висилають до Іспанії. До Перпіняну збігло ся множество іспаньских вояків, котрі не хотять іти ані на Кубу ані на Филипини та повтїкали для того з войска.

Новинки.

Львів дня 10-го падолиста 1897.

— **Ц. к. краєва Рада шкільна** ухвалила між иншим на засіданю з дня 3-го падолиста с. р.: 1) Затвердити вибір о. Йос. Фалата і дра Людв. Цвиклїцера на відпоручників Ради повітової до ц. к. окружної ради шкільної в Добромили; 2) іменувати учителями в школах народних: Єрон. Пшепилиньского управителем 4-кл. школи в Кристинополи, Йос. Копита управит. 2-кл. шк. в Березовици великій, Йос. Вишиньского учит. в Одреховій, Ів. Нуда управит. 2-кл. шк. в Волкові; 3) призначити до ужитку в школах народних книжку н. з.: „Більший християньско-католицкий катехізм для шкіл народних. З учебника Деґарба переложив Алексій Тороньский“. У Львові 1897. Цїна оправленого примірника 44 кр.; 4) поручити до бібліотек окружних та до бібліотек учительских семинарий книжку п. з.: „Соматольоґія коротко зібрана, написав Іван Верхратский“. У Львові 1897. Цїна оправленого примірника 90 кр.

— **Новий повітовий суд і уряд податковий в Отинії** відкрито в понеділок 1-го с. м. Перед тим в суботу по відправі служб Божих в церкві і костелї, посьвятили оба пароxи будинок, де містять ся оба ті уряди. На се торжество явили ся: староста Йосиф Саламон з Товмача, а зі Станиславова президент окружного суду М. Хоржемский і начальник фінансової дирекциї повітової Леопольд Маєвский. По посьвященю будинку відбув ся пир коштом громади і околичних дідичів.

— **Пошести.** Маґістрат міста Львова оповіщуючи, що в Бруховичах під Львовом панує скарлятина, остерігає, з огляду на велику заразливість тої недуги, щоби не стикати ся з особами і предметами, походячими з Брухович, а молоко куповане від Бруховичан, уживати лиш переварене.

— **Убийство.** Перед кількома днями по полудни у Відни 18-лїтний пекарский ученик Іван Сляма замордував 40-лїтну женщину легких обичаїв, Катарину Моттеле. Завдав їй 25 ран. Крики о поміч видавані жертвою, спровадили сусідів. Мордівника, котрий хотїв обрабувати свою жертву, арештовано.

— **Намірене самоубийство.** Казимир Опольский, бувший ад'юнкт податковий, що відбував двомісячну чинну службу войскову у Львові, а замешкалий в готели „Метрополь“, вийшов передвчера рано о годині 7-ій до сїний камениці ч. 3 при ул. Унії люблиньскої і стрілив до себе з револьвера в груди. По заосмотреню раненого ратунковою стациєю, відвезено его цїлком притомного до головного шпиталю.

— **Лихвар із Сколього,** Мошко Клїґер, виставив на лїцитацию в селї Славску, стрийского повіта, кількадесять селяньских реальностий. Вийшло то на яву при нагоді відбутого там віча, в наслідок чого списано дотичні дати і передано справу прокураториї. Мошко Клїґер був вже кілька разів караний за лихву.

— **Смерть в Сяні.** Перед кількома днями два господарі з Красич, Йосиф Попушкевич і Михайло Ляэло, повертали з костела парохії Красичина, а хотячи скоротити дорогу на перевіз через Коритники, удали ся на Наґірчани і просили господаря Тому Пилиньского, щоби їх перевіз. Той згодив ся перевезти їх на другу сторону, але не маючи весла, взяв кусник кола і ним веслував. На середині ріки Сяну випав ему в глубину кіл, в наслїдок чого човен перехилив ся і вивернув ся. Два селяни потонули, а керманича і весляря уратовано.

— **Бійка.** В ночи з недїлі на понедїлок прийшло у Відни в одній каварни до кровавої бійки між пятьма официрами, а кільканайцятьма студентами. Студенти, всї члени товариства Germania, вийшли підпиті до каварні, розпочали суперечку, а один з них ударив офіцира палицею. Офіцири добули шабель і ранили в голови двох студентів. Кельнер, котрий хотїв перешкодити борбі, також ранений. Всїх покалїчених відвезено до шпиталю.

— **Біциклї з музикою** — се найновійше винайденє спорту. А яке поетичне імя дістав сей біцикль — „трубадур!“ В Гамбурзі вже роблено по улицях під дозором поліциї проби з тими „трубадурами“; ходило головно о се, чи така модна музика не буде прикрою для перехожих. Результат випав для „трубадура“ користно. Один такий музичний прилад, що прикріплений є до передної части біцикля і получений з педалами, може виграти 500 ріжних мельодий, а для управильнення темпа служить осібний прилад — циклометер. Що за хороші тепер виглядн для самотних їздців, для клюбів, а особливо для „мішаних“ клюбів! Правдиві капелї будуть тепер вигравати підчас прогульки маршів, вальсів і що кому подобає ся.

— **Найбільша музика на сьвіті** була за часів Давида і Соломона в сьвятини єрусалимскій. Оркестра та числила 4.000 музикантів, котрі грали на трубах, цимбалах, цитрах і арфах. Ділила ся она на 25 менших музик, з котрих кожда мала по 54 музикантів і 12 капельмайстрів. Тим способом самих капельмайстрів було 288. Ті послїдні підлягали трем головним діріґентам, котрі мусїли найлїпше зі всїх розуміти ся і грати на інструментах. Кожда музика повнила службу по черзї, зміняючи ся що тижня; за те у великі сьвята збирали ся і грали всї разом.

Господарство, промисл, торговля, ґіґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Яка спілка лїпша: Чи велика чи мала? Чи добровільна, чи примусова? — На всю біду і нужду захваляють в нинїшних часах яко найлїпший спосіб спілку, а навіть єсть проект завести примусові спілки хліборобскі. Сю справу обговорюють тепер прилюдно і в ґазетах і на вічах та всїляких зборах. Всї годять ся на то, що орґанїзация селяньства в спілки хліборобскі єсть добра, лиш що-до примусу розходять ся думки: одні суть за примусом, другі виступають против него. Кождому селянинови, ба, кождому взагалї чоловікови потреба нинї конче уміти оцїнити добре вартість спілки і длятого хочемо тут де що о тім поговорити. Розуміє ся, що можемо говорити лиш о тих спілках, які доси маємо, а не о тих, які ще можуть бути придумані, але по вартости сих можна буде оцїнити і вартість будучих, бо преці они не далеко втечуть від теперішних. Що то єсть спілка? — Коли хтось не може сам чогось зробити, то лучить ся з другим, котрий має і силу і охоту до такої самої роботи. Але не конець на тім. Ті, що стають разом до тої самої роботи, хотять, щоби кождий з ним мав з неї якусь користь відповідно до

очах міста о цїлу голову. Бо то нїчо, що ходила в краснїйшім капелюсї як пані бурмістрова і в прунельових черевиках з запятками, але привезла єму пачку правдивої австрийскої табаки, званої „альбанкою“, котру лиш часами отець декан зажпвав і привезла єму в червоний сафіян оправлену ченстохівску книжку з піснями, в котрій були всї старі набожні пісні, яких і сам орґаніст не мав.

Коли жінки по цїлих днях мали з собою щось до говореня, то він кождої хвилї винаходив собі якусь потребу до виходу, велів убирати ся Франкови в студентский мундур з червоним ковніром, такий сам як носить пан бурмістр місточка і провадив его улицею та вступав з ним до ріжних сусідів. Раз навіть взяв его до канцеляриї нотаря, щоби хлопець міг пересьвідчити ся, що і єго стрик, хоч собі простий міщанин, то однако така важна особа, що власною рукою підписує ся на стемпльовім папері. Порішивши від давна, що Франко буде учити ся на сьвященика, завів єго в суботу перед вечірнею також до церкви і показав цїлі скарби братства: ті величезні припаси воску, сьвічок і ламп нагромаджені в двох скринях під хором і в шафі захристиї, які також ризи, які братство своїм коштом посправляло.

По вечірни знов похвалив ся братанком своїм перед деканом на попівстві і був майже обиджений, що сьвященик нічим їх не приймив.

— Ти видів — сказав, коли вийшли — як то наш сьвященик мешкає? Які має комнати, який сад, які золочені книжки і яке тонке сукно на рясї? Отже як станеш сьвящеником, всьо таке будеш мати, ще краснїйше. Го, го, кождий сьвященик дуже знатна особа: всї будуть тебе цїлувати в руку,навіть дідичка з Собоня і пані бурмістрова і пані нотарева, а орґаніcть буде у тебе стояти коло дверий.

На ніч ходили оба спати на гору, бо в комнатї було тісно і горячо. Отже там пан Лаврентий, заки помолив ся, іспитував братанка, що він умів. Сусїдуючи зі школою, наслухав ся ріжних річий з науки, а що був трохи жартобливий, то незвичайно тїшив ся, коли Франко не умів єму відповісти: „Що стане ся вороні як їй сїм лїт мине“, або кілько треба цегол до цїлої печи, або на яку памятку засьвічує ся дванайцять сьвічок на утрени?

Вже три дни сиділа пані економова з сином, коли того вечера скликано ґенеральну нараду, як і де умістити Франка на станциї в Пинчові. До тої наради візвав пан Лаврентий учителя школи, подано готовий і як борщ густий чай з араком, а коли пані економова розповіла цїлу справу, що дав сьвященик брат, що они можуть дати, стало на тім, що то всьо не вистане.

— Вклякайте народи! — крикнув на то Лаврентий ударяючи кулаком в стіл — або він не має стрика і стрийни, правда Марисю, не має нас?

— А вже-ж — замітила жінка, спускаючи очи. — Не дав нам Господь дїтий, то нехай би Франко був як наш.

— Не бійте ся пані братова, хлопець не загине. Стрик Лаврентий хоч ходить в капоті за плугом, то як треба, то треба....

І моргнувши щось до жінки, коли й она притакнула головою, пішов до комори, та винїсши звідтам грубий полотняний мішок, добре обвязаний шнурками, висипав з него з таким розмахом купу срібних гроший на стіл, що кільканайцять талярів покотило ся на землю.

— Вклякайте народи; з тим Франко не умре з голоду.

Жінка і молодий хлопець кинули ся збирати талярн з землї. Очи хлопця блищали як тодї, коли закрадав ся до інспектів, руки тряслн ся на вид тільких гроший і немов би его щось злого опутало приступив ногою одного талярa. Нїхто того не бачив, бо всїми заволоділо таке чувство любови на вид великодушности Лаврентия, що серед поцїлуїв і обіймів поплакали ся. Франко цїлий червоний як бурак, вспів якось незамітно піднести талярa і сховати его до кишенї, а коли наради ще тревали, він так само незамітно висунув ся з хати на подвірє і закопав вкраденого талярa під углом дому, роздумуючи наперед, де він его сховає в дорові, щоби мати не побачила.

Ураджено, що Франко буде мати на станциї свою комору, з котрої має видавати господиня, що треба до вареня, що пані економова дасть єму муки на галушки і кашу, що пані братова кождого тиждня пішле єму через Лейзора бохонець хлїба, солонину і масло, а пан Лаврентий заплатить станцию і лишить у секретаря школи, приятеля учителевого три золоті місячно на сіль і инші потреби. На кожді сьвята буде стрик посилати по него до Пинчева, а лише раз на рік на вакациї поїде до родичів.

Пан Лаврентий, як чоловік практичний, маючи знакомого боднаря в Пинчові, у котрого—

своєї роботи. Се називає ся спілка. Вся вага спілки спочиває отже в спільній роботі і користи з неї. О средствах до роботи не треба й говорити, бо в роботі іменно о них розходить ся; треба хиба згадати о тім що в спілці розходить ся або о руки до роботи, або о машини і гріш та добрий провід, або о все разом. Щоби із спілки для всїх спільників була однакова користь, то треба би хиба, щоби всї спільники однаково ставали до роботи, або замість своєї дїйстної роботи доставляли однакових средств до роботи. Тогди би вся їх сила сполучила ся в одну велику силу, а та могла би виконати велику роботу, та принести з неї велику користь, так велику, що часть з неї, яка би припадала на поодинокого спільника, була би більша, як би він сам міг мати лиш з своєї одної роботи. З сего виходило би, що спілка повинна би приносити для спільників велику користь, тим більшу чим більша спілка. Практика однакож показує инакше. Спілка має доставити велику силу до великої роботи. Та сила складає ся з двох частий: 1) з потрібного до роботи капіталу; — 2) з самої роботи, все одно чи руками або головою, або одним і другим разом. Щоби вся спільна користь могла припасти по однаковій части кождому із спільників, треба, щоби они не лиш доставляли капіталу, але й давали свою роботу. Се може бути лиш в малій спілцї і длятого лиш в малій спілцї можуть поодинокі спільники мати дїйстно найбільшу користь. Не так у великій спілцї. Там можуть всї спільники доставляти капіталу, але всї не можуть робити; до роботи треба вибирати окремих людий, а коли они мають робити за других спільників, то їм справедливо належить ся заплата. Спільна користь, спільний зиск у великій спілцї розділяють ся вже неоднаково. Ті що дають і роботу і капітал мають більшу користь, як ті, що дають лиш капітал. Для людий, що з малим капіталом приступають до великої спілки нема поправдї великої користи; они мусять вдоволяти ся лиш маленьким зиском, бо мусять піддержувати, оплачувати тих, що за них роблять. Припустім, що до якоїсь спілки приступає н. пр. 500 членів з уділами по 100 зр. і складають капітал 50.000 зр. та орудують ним і зискують 8000 зр. Як би они всї робили, то з того чистого зиску по році припало би кождому з них по 16 зр. Але бо они всї не можуть робити і вибирають собі видїл або раду та директорів, касиерів і т. д. до роботи. Тих мусять оплачувати, а скоро оплата виносить лиш половину з чистого зиску, то прочі спільники дістають половину дїйстного зиску. Звичайно не дістають і того, бо крім звичайної платнї треба оплачувати ще й всїлякі инші видатки. Як же би кождий член окремо, обертав капіталом 100 зр. або кількох зложили ся разом і спільно працювали, то при однаковій впрочім безпечности зарібку, могли би в двоє тілько заробити, що у великій спілцї. — Звідси то походить, що великі спілки завязують звичайно люди, котрі маючи охоту до роботи і знаючи спосіб до неї, а не маючи потрібного капіталу, старають ся призбирати потрібний їм капітал при помочи других, котрі не знають ся на тій роботї. — Що з того всего виходить? В народї, що підупав економічно і капіталом слабий, великі спілки можуть лиш дуже мало і дуже поволи причиняти ся до его піднесеня, та і то лиш тогди, коли верховодячі в спілцї люди суть щирими, честними, люди дїйстно доброї волї і великого знаня не лиш фахового. Коли-ж того всего нема, то велика спілка стаєсь лиш средством до визиску, до експльоатациї спільників. Так буває часто навіть в товариствах опертих на взаїмности. Звернім же тепер на примусові спілки. Примус сам в собі не есть нїчого доброго, бо викликує неохоту і опір. Але він стаєсь конечним там, де у чоловіка нема сьвідомости потреби і обовязку супротив себе самого. Він може бути добрий там, де той, що его виконує, не лиш хоче, але й може совістно і розумно виконувати. В противнім случаю стає ся гнетом а у великих спілках зарібкових може стати ся дуже догідним стредством до ще тим більшого визиску. Крім того примус відбирає охоту і свободу самостійного діланя а в спілцї може ще й спиняти економічний розвій одиниць, отже як-раз ділати против того, що повинно би бути задачею спілки. Прецї і служба войскова есть примусова, а мимо того не можна сказати, щоби всї ті, що єї відбули, були вже вояками з покликаня, а мимо примусу шкільного маємо все таки в нашім краю ще 75 процент анальфабетів. Длятого по нашій думцї хто хоче дїйстно підносити нарід, чи специяльно селянство, повинен старати ся будити сьвідомість потреби і обовязків широких мас суспільности супротив себе при помочи просьвіти а двигати їх з упадку економічного при помочи лиш малих спілок.

— Скороспілі і пізноспілі зьвірята. Скороспілими називаємо такі зьвірята, котрі родили ся і виховали ся від самиці, котра в тім часї коли ще з плодом ходила, а відтак коли вже молоденьке плекала, була дуже добре живлена і давала богато молока. Противно же, коли самиця в тім часї, коли ходила з плодом та опісля плекала молоде, була зле живлена, отже не могла єму надати достаточної скількости творив, потрібних до его розвою, то таке зьвіря називаємо пізноспілим. Для господаря дуже важна річ знати ся не лиш на расї, але й пізнати, чи котре домашне зьвіря есть скороспіле, чи пізноспіле. Скороспіле зьвіря есть звичайно велике, взагалї делїкатне, має широкі груди, широкий хребет і широкий зад, малу голову і малі ноги; важнїйші задля мяса і товщу части тїла бувають повнїйші, а менше важні части тїла слабше розвинені. Скороспілі зьвірята пізнати по тім, коли дивити ся на них з боку, з переду або заду, а они суть майже чотирогранні, так, що коли би до них приложив рамцї, они би їх майже зовсім виповнили. Противно же пізноспілі зьвірята; їх тїло в многих місцях не притикало би до рамців. Скороспілі зьвірята тучать ся борше і лекше при такій самій скількости паші, як пізноспілі; они набирають борше сили, дають більше молока, вовни і мяса та товщу, як пізноспілі, у котрих есть за той сам час так сказати би застоя.

— Вікна на зиму облїпити можна мішаниною з житної муки, попелу і горячої води. Треба зробити досить густе тїсто з того, та облїпити ним рами а відтак вікно замкнути. Тїсто, котре при тім вилїзе із шпар, треба чистенько обтерти. З весни, коли вікна отвирають ся, треба тїсто змити горячою водою.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Віденъ 10 падолиста. Мінїстер справ заграничних Ґр. Ґолуховский вернув вже з Монци вчера вечером до Відня.

Вашінґтон 10 падолиста. В кабінетї відчитано вчера відповідь Ішпанії на ноту Вудфорда. Кабінет признав відповідь вдоволяючою і нема вже нїякої обави, щоби межи Ішпанїєю а Сполученими Державами прийшло до якоїсь ворожости.

Льондон 10 падолиста. На пирі в Ґільдгаль заявив льорд Сельсбері, що европейскому концертови удало ся удержати мир в Европі і охоронити Грецию від самоубийства. Нїяка сила не могла би була більше вдїяти, як концерт европейский. Згода держав буде і дальше тревати.

Надіслане.

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий.**

як гадав — можна буде помістити Франка, заявив, що поїде там з панию братовою, як лиш столяр укінчить робити перегороди в скрини, котру пані Лаврентиєва подарувала на комору для будучого декана.

Місто Пинчів, получене з давним Миром, знане з копальнї каменя, якого доси уживають на ріжні різьбарскі вироби, було тоді осідком повітової школи, що містила ся в будинку званім загально „академією“. Оно лежить в досить гарнім положеню над рікою Нїдою, збудоване амфітеатрально під гори, в котрих добуває ся той славний камінь. Три чверти мешканців становлять жиди, котрих доми дивно збудовані, мали довкола ринку т. зв. підсїня, де містили ся склепи і страгани і становили род критої галї. О бруку і хідниках, мимо того, що камінь есть під носом і що з него ціле місто збудоване, нїхто тоді і не думав; отже коли прийшла осінь або весна, то на тім Мирові виглядали улиці як канали Венециї залиті не водою, але чорним, лискучим болотом, по котрім тягнули ся вози загрязлі до половини колїс, а часами й висше.

Горішна часть від ринку мала кілька ліпших домків, побудованих аптикарем, доктором і двома професорами на пенсиї. Та часть міста мала щось подібного до улиць, з котрих з'їздило ся стрімголов до ринку, але найчастїйше ішло ся пішки, лишаючи бричку і конї на волю Божу і зручність візника. За те низша часть міста представляла суміш камінних домів міщаньских і жидівских без нїякого ладу і складу. Серединою улиці ішов досить глубокий вивіз, котрий дощева вода повикручувала в ріжні боки і до котрого мешкаючі на берегах мешканцї обох віроісповідань складали припаси всїлякого сьмітя, аби могло собі гнити без перешкоди. На тих улицях в ярмарочні дни відбували ся торги безрогами, в вільних хвилях грали студенти в пилку, а жидівскі ремісники віддавали ся свобідно на дворі своїй штуцї. Поворозники, гарбарі, фарбарі і кушнїрі розвішували тут свої вироби, а в осени навіть приїзжі торговцї мяса різали барани на продаж.

В тих часах відгороджений був Пинчів від цїлого сьвіта пісковою Сагарою, через котру милю дороги їхало ся пів дня добрими кіньми. Тож нїчого дивноoo, що і школа хоч уладжена нїби на новочасний спосіб, ще довго не могла отрясти ся з традициї давних шкіл річи посполитої. Звичаї і обичаї студентів, практики професорів переховували ся дут в цїлій чистотї ще довгі лїта. Навіть мундури учеників і учителїв, мимо надсиланих властями шкільними рисунків, робили жиди-кравцї по давному на свій пинчівский лад.

Для молодих професорів заплїснїлий Пинчів був родом прогнаня за кару, отже они викручували ся як могли, аби там не дістати ся, так дуже, що цїлий збір учительский складав ся з решток старих і доживаючих на пенсиї учителїв, з котрих кождий був диваком і чудаком на свій лад, з валками на раменах і полами фраків майже по самі кістки.

(Дальше буде.)

З друкарнї В. Ловиньского під зарядом В. І. Вебера.